

WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE

DOBRA ZMIANA W SAMORZĄDZIE

DOTRZYMUJEMY SŁOWA

Szanowni Państwo!

Już trzeci rok rząd Prawa i Sprawiedliwości, obozu Zjednoczonej Prawicy zmienia Polskę na lepsze. Konsekwentnie naprawiamy nasze państwo, by mogło ono jak najlepiej służyć nam wszystkim. Naszym celem, celem polityki dobrej zmiany jest budowa Polski dostatniej, godnej, sprawiedliwej, uczciwej i bezpiecznej. Jednym słowem Polski takiej, której mieszkańcy będą mogli cieszyć się pod każdym względem takim samym poziomem życia, jaki jest udziałem obywateli najzamożniejszych państw europejskich. Systematycznie, krok po kroku zmierzamy ku temu celowi, przybliżając się tym samym do spełnienia wielkiego marzenia pokoleń Polaków o życiu na miarę naszych aspiracji.

Teraz nadszedł czas, by dobra zmiana zeszła na poziom samorządowy: do gmin, powiatów, dużych miast i województw i uczyniła nasze małe ojczyzny – wsie, miasteczka i największe aglomeracje – miejscami o wiele bardziej nadającymi się do życia.

Skończymy ze złymi praktykami i ukróćmy nadużycia. Położymy kres dzikiej, karmiącej się krzywdą zwykłych ludzi, reprivatyzacji. Nie dopuścimy do wyprzedaży ważnych składników majątku naszych samorządów. Te dobra w postaci firm zajmujących się na przykład dostarczaniem wody, ciepła czy odprowadzaniem odpadów i ścieków powinny służyć ogółowi mieszkańców i być jednym z narzędzi kształtowania polityki władz lokalnych, a nie zyskom prywatnych właścicieli.

Tak jak w 2015 roku do wyborów prezydenckich i parlamentarnych Prawo i Sprawiedliwość przystąpiło z programem oczekiwanych przez

Polaków zmian, tak dziś nasza partia, obóz Zjednoczonej Prawicy, staje do wyborów samorządowych dobrze przygotowana merytorycznie. Mamy naprawdę dobry, przemyślany program dla Polski lokalnej. A ściślej – mamy programy, bo nasze propozycje zawierają nie tylko zobowiązania o charakterze ogólnopolskim, ale – i to przede wszystkim – plany tego, co zamierzamy zrobić, jeśli Państwo obdarzycie nas zaufaniem, w poszczególnych województwach, miastach, powiatach i gminach, aby ich mieszkańcom, aby nam wszystkim żyło się po prostu lepiej.

Program, który Państwu przedstawiamy jest efektem naszej wytężonej pracy na wszystkich szczeblach samorządu terytorialnego. Tak jak trzy lata temu jeździliśmy po Polsce i słuchaliśmy tego, co Polki i Polacy mają nam do powiedzenia. Odbiliśmy prawie tysiąc spotkań. Wiemy zatem, czego oczekują mieszkańcy naszego kraju i obiecujemy, że będziemy zmieniać nasze małe ojczyzny zgodnie z tymi oczekiwaniami.

Jestem głęboko przekonany, że tak jak realizacja naszego programu z 2015 roku zasadniczo odmieniła w wielu dziedzinach życie Polek i Polaków, tak urzeczywistnienie naszych propozycji dla Polski lokalnej zaowocuje dynamicznym rozwojem naszych małych ojczyzn oraz zasadniczym podniesieniem poziomu życia wspólnot lokalnych.

Nasze trzyletnie rządy świadczą o tym, że jesteśmy partią wiarygodną, która dochowuje zobowiązań wyborczych. Spełniliśmy już wiele obietnic złożonych Polakom, inne – systematycznie wprowadzamy w życie.

Dotrzymujemy słowa w rządzie, dotrzymamy i w samorządzie! I to jest dodatkowy powód, dla którego warto zagłosować na kandydatów z list Komitetu Wyborczego Prawo i Sprawiedliwość do władz lokalnych wszystkich szczebli.

Jarosław Kaczyński

ROZWÓJ GOSPODARCZY LUBELSZCZYZNY

Silna i nieskrępowana biurokratycznymi barierami przedsiębiorczość jest motorem napędowym rozwoju państwa oraz fundamentem do budowania zamożnej i niezależnej finansowo klasy średniej. Wzrost gospodarczy to fundament rozwoju całego kraju. Tylko silna, zrównoważona gospodarka może zapewnić bezpieczeństwo ekonomiczne Polaków i długofalową poprawę jakości życia. Wzmocnienie małych i średnich przedsiębiorstw, poprawa warunków prowadzenia biznesu oraz przyciągnięcie nowych inwestorów są kluczem do rozwoju każdej gminy i powiatu, miast i wsi.

CO RZĄD ZROBIŁ DLA LUBELSKICH PRZEDSIĘBIORCÓW I GOSPODARKI

WSPARCIE INWESTORÓW – Dzięki wsparciu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, w kwocie **20 milionów złotych** w Chełmie powstanie nowy zakład produkcji tworzyw sztucznych – produkcja ruszy w 2019 roku. Kolejne **25 mln zł** wsparcia przekazano na zakład produkcji biokomponentów; oraz ponad **7 mln zł** na centrum logistyczne. Inwestycje wspierane ze środków budżetowych to łącznie **ponad 70 mln zł**, jakie rząd przeznaczył na rozwój rynku w Chełmie.

NISKIE BEZROBOCIE – W Polsce mamy wreszcie rynek pracownika – bezrobocie jest najniższe od 26 lat. Na Lubelszczyźnie spadło z 11,3% w XI 2015 do **7,9% w VI 2018**. Podnosimy także wynagrodzenia osób najmniej zarabiających – na wschodzie kraju problem nierównych płac jest szczególnie istotny. Pracownicy mają teraz zapewnioną dolną granicę wynagrodzenia (**13,70 zł brutto**) i zagwarantowaną coroczną waloryzację pensji.

KONSTYTUCJA BIZNESU - Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii wpro-

wadza **pakiet ponad 100 zmian dla przedsiębiorców**, które ułatwią zakładanie, prowadzenie i rozliczanie działalności. Skorzysta na tym również **ponad 177 tys. istniejących w województwie firm** oraz kolejne, których utworzenie będzie teraz łatwiejsze niż kiedykolwiek. Zmiany najbardziej uciążliwych przepisów utrudniających prowadzenie biznesu rozpoczęły się w 2016 roku. Do dzisiaj ponad 100 zmian weszło już w życie, m.in. rozszerzono ochronę przedsiębiorcy poprzez interpretację wszystkich niejasności na korzyść przedsiębiorcy czy powołując Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Historycznie uwarunkowany rolniczy charakter województwa lubelskiego znajduje odzwierciedlenie w **słabości sektora MŚP i generalnie niskiej ocenie atrakcyjności inwestycyjnej. 177,4 tys. podmiotów, to zaledwie 4,1% ogółu podmiotów w kraju**. Przejawia się to zarówno w niskiej liczebności, jak i słabej kondycji finansowej większości przedsiębiorstw. Duży udział bardzo małych podmiotów o lokalnym charakterze oraz profil prowadzonej działalności skutkuje niską konkurencyjnością całego sektora MŚP.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA LUBELSKICH PRZEDSIĘBIORCÓW I GOSPODARKI

- We współpracy z PFR będziemy realizować program **Inteligentna Kopalnia** mający za zadanie rozwój produktów umożliwiających zdobycie przez polski przemysł istotnej pozycji na światowym rynku maszyn górniczych i budowlanych. Program poprawi bezpieczeństwo pracowników kopalni, a także wymiernie wpłynie na efektywność wydobywania i większe bezpieczeństwo energetyczne regionu.

- Zwiększymy stopień wykorzystania potencjału kopalni poprzez wprowadzenie zaawansowanych technologii.
- Będziemy stymulować prywatne inwestycje rozwojowe przy wykorzystaniu instrumentów oferowanych przez państwowe agencje działające w ramach grupy PFR, np. ARP.
- Będziemy wspierać małe i średnie przedsiębiorstwa w pozyskiwaniu długoterminowego finansowania projektów o charakterze inwestycyjnym.
- Będziemy rozwijać „Inteligentne Specjalizacje” typowe dla regionu lubelskiego.
- Zapewnimy wsparcie dla lubelskich przedsiębiorców w pozyskiwaniu finansowania z państwowych agencji.
- Zapewnimy kompleksowe wsparcie doradcze dla przedsiębiorców ubiegających się o przyznanie prawa do ulg w ramach nowo tworzonej ogólnopolskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.
- Będziemy współpracować z PFR na rzecz wdrażania programu Otwarte Innowacje, który ma na celu pobudzenie polskich innowacji technologicznych poprzez finansowanie publiczno-prywatne. Ostateczni beneficjenci (innowacyjne spółki technologiczne z komponentem R&D) mogą łącznie liczyć na dokapitalizowanie w wysokości od 5 mln zł do ok. 20-30 mln zł (maksymalnie do 60 mln zł) w latach 2017-2023.
- Będziemy budować, przy udziale BGK, hale przemysłowe pod wynajem dla innowacyjnych przedsiębiorstw, start-upów produkcyjnych nieposiadających zdolności, aby uruchomić proces produkcji.
- Będziemy realizować projekt Bank Czasu. Banki Czasu pozwalają na wymianę usług w ramach społeczności. Rolę waluty pełni tu czas poświęcony na wykonywanie danej czynności, a nad całością pieczę sprawują specjalne strony internetowe. Popularyzacja Banków Czasu wpłynie na zwiększenie aktywności społecznej oraz stanie się naturalnym źródłem rozwoju przedsiębiorczości.

LUBELSKIE ROLNICTWO I ROZWÓJ WSI

Rolnictwo to jest jeden z najważniejszych kierunków rozwoju gospodarczego Polski. Postawienie na rozwój obszarów wiejskich oznacza szersze wykorzystanie zasobów polskiego rolnictwa i polskiej wsi. Program rolny nie dotyczy jednak samego rolnictwa, ale ma na celu przede wszystkim przywrócenie rangi i znaczenia obszarów wiejskich, które zaczęły być marginalizowane. Chcemy rozwijać wieś w zakresie infrastruktury technicznej i drogowej, odtworzyć usługi publiczne - komunikację publiczną, przedszkola, szkoły, placówki służby zdrowia.

CO RZĄD ZROBIŁ DLA LUBELSKICH ROLNIKÓW I WSI

WSPARCIE EKSPORTU – Rząd wspiera rozwój polskiego rolnictwa oraz eksport produktów rolno-spożywczych. W 2017 roku wartość eksportu produktów rolno-spożywczych osiągnęła rekordowy poziom ponad 25 mld euro. Rząd kontynuuje dążenia do wyrównania dopłat bezpośrednich dla polskich rolników do poziomu porównywalnego z tymi, jakie otrzymują rolnicy w Niemczech czy Francji. Wstrzymaliśmy na 5 lat sprzedaż państwowej ziemi, dając rolnikom możliwość dzierżawy na korzystnych warunkach zgodnie z przeznaczeniem. Podjęliśmy działania w celu poprawy kompetencji, umiejętności i wiedzy producentów rolnych, także w ramach powołanego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.

DOTACJE DLA ROLNIKÓW – Kluczowym programem przeciwdziałania stratom w rolnictwie jest program dotowanych ubezpieczeń upraw rolnych – dotacje w wysokości 65% składki do 1 ha i 65% składki do 1 sztuki zwierząt gospodarskich, na które w budżecie na 2017 rok zapewniono 918 mln złotych – kwota ta będzie corocznie wzrastała. Działania te znacząco

zabezpieczają producentów rolnych przed skutkami klęsk żywiołowych.

WALKA Z ASF – Rząd podjął czynności zabezpieczające polskich producentów przed ASF poprzez ograniczenie napływu chorych zwierząt z zagranicy, program bioasekuracji oraz odszkodowania za straty finansowe. Kontynuuje też działania w zakresie ochrony producentów oraz zwiększenia zakresu uprawnionych do odszkodowań.

OBNIŻENIE WIEKU EMERYTALNEGO – Z podwyższenia świadczeń emerytalno-rentowych do wysokości 1 tys. zł skorzystało ponad 340 tys. rolników. Dodatkowo, obniżyliśmy podniesiony przez rząd PO-PSL wiek emerytalny dla rolników do 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn.

DEKONCENTRACJA NIERUCHOMOŚCI – Na bazie Agencji Rynku Rolnego i Agencji Nieruchomości Rolnych powstał Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, który ma przeciwdziałać nadmiernej koncentracji nieruchomości rolnych, a także zapewniać prowadzenie działalności rolniczej przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach. Nowa instytucja ułatwia rolnikom dostęp do zakupu lub dzierżawy ziemi oraz pomaga w zdobywaniu nowych rynków. Rozwiązanie to zapewnia przejrzystą strukturę obsługi rolników i ogranicza biurokrację.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Rolnictwo to bardzo ważny element gospodarki regionu. Grunty rolne stanowią 9,5% wszystkich w Polsce. Zdecydowały o tym warunki glebowo-klimatyczne. Lubelskie jest jednym z najbardziej nasłonecznionych regionów kraju i może pochwalić się gruntami znakomitej klasy. Lubelszczyzna jest prężnym ośrodkiem eksportowym – w przypadku produktów rolno-spożywczych, województwo w klasyfikacji ogólnopolskiej, zajmuje trzecie miejsce. Region jest jednym z krajowych liderów produkcji m.in. jabłek, malin, porzeczek oraz warzyw strączkowych i ziemniaków. W regionie po-

wstał też przemysł przetwórczy. W przerabianie warzyw i owoców inwestują rolnicy indywidualni, grupy producenckie oraz spółki i spółdzielnie.

Dokonuje się restrukturyzacja gruntów – jeszcze niedawno lubelscy rolnicy uprawiali przeciętnie po 5 hektarów ziemi; obecnie postępująca profesjonalizacja umożliwi koncentrację gruntów i tworzenie efektywnych, nowoczesnych gospodarstw rolnych.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA LUBELSKICH ROLNIKÓW I WSI

- Będziemy otaczać szczególną troską lokalne targi i bazy, które są jednym z najważniejszych rynków zbytu dla produktów rolnych, a także stanowią wielką wartość dla konsumentów.
- Będziemy tworzyć spółki zaopatrzenia rolnictwa, które oferowałyby np. innowacyjne szklarnie pod wynajem, czy leasing maszyn rolniczych. Projekt będzie finansowany przy wykorzystaniu kredytów inwestycyjnych z BGK oraz formuły PPP.
- Będziemy rozwijać potencjał agroturystyczny Lubelszczyzny.
- Będziemy realizować program Spizarnia Polski. Produkty spożywcze oparte na surowcach z Lubelszczyzny winny uzyskać status produktów luksusowych o unikalnych właściwościach. Unikalność będąca przedmiotem badań i certyfikacji będzie stanowiła dodatkowe źródło konkurencyjnej przewagi rodzimych przetwórców. Realizacja programu wykreuje nową usługę okołobiznesową pozwalającą na zwiększenie prawdopodobieństwa sukcesu lokalnych produktów na globalnym rynku.
- Będziemy wspierać zrzeszanie się rolników w grupy producenckie (i inne formy klastrów producenckich).
- Za pomocą jednostek samorządu terytorialnego będziemy tworzyć spółki zaopatrzenia rolnictwa, które oferowałyby np. innowacyjne szklar-

nie pod wynajem, leasing maszyn rolniczych. Wykorzystamy w tym celu kredyty inwestycyjne i formułę PPP.

- Stworzymy system dostępu do tanich źródeł promocji ułatwiający małym wiejskim firmom nawiązanie trwałych więzi gospodarczych z lokalnymi konsumentami, a przez to stworzymy koniunkturalne podstawy do prowadzenia na wsi nowych przedsiębiorstw.
- Podejmiemy działania dotyczące wdrażania programów zmniejszenia ilości gleb kwaśnych (wapnowanie) oraz poprawy zasobności gleb w składniki pokarmowe.

ZRÓWNOWAŻONY TRANSPORT NA LUBELSZCZYŹNIE I POŁĄCZENIA KRAJOWE

Dobrze rozwinięta sieć dróg krajowych i lokalnych jest niezbędnym warunkiem dla budowania trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego. Sieć dróg jest jak układ krwionośny, którym organizm musi dostarczyć tlen nawet do najdalszych części swojego ciała. Dlatego podczas rządów Prawa i Sprawiedliwości zdecydowanie przyspieszyła realizacja inwestycji drogowych, które mają bezpośredni wpływ na rozwój Polski.

CO RZĄD ZROBIŁ DLA LUBELSKIEGO TRANSPORTU

POŁĄCZENIA MIĘDZYNARODOWE – Rząd PiS przeznaczył w 2018 roku 1,3 mld zł na infrastrukturę drogową. Doszło do zapewnienia dofinansowania na budowę drogi ekspresowej S19 Lublin - Rzeszów, odcinka Lublin Sławinek - Lublin Węglin w kwocie ponad 273 mln zł. W wyniku realizacji inwestycji wybudowano 9,8 km drogi ekspresowej S19, stanowiącej zachodnią obwodnicę Lublina i fragment przebiegającej w Polsce trasy Via Carpatia, łączącej północną i południową Europę od Litwy poprzez Polskę, aż do Grecji.

DROGI LOKALNE – Dodatkowo 500 mln zł więcej na drogi lokalne, niż było zaplanowane w budżecie. Kwota, jaką otrzyma województwo lubelskie w ramach dodatkowych funduszy na drogi lokalne dla województw wynosi 37 mln zł.

INWESTYCJE NA KOLEI – W ciągu ostatnich dwóch lat przebudowano ok. 707 km linii kolejowych, co stanowi ponad 141% planu założonego na koniec 2017 roku. Dzięki działaniom rządu Prawa i Sprawiedliwości zosta-

ła podpisana umowa na dofinansowanie ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko projektu na linii kolejowej Warszawa Wschodnia-Dorohusk. Wartość dofinansowania wynosi 2,6 mld zł. W ramach obu etapów zmodernizowane zostaną 174 km linii kolejowych, sieć trakcyjna oraz urządzenia sterowania ruchem kolejowym. Wzrośnie szybkość, standard i bezpieczeństwo podróży, a przez to zwiększy się komfort podróży pasażerów.

NOWE MOSTY – Rząd przygotował wstępną analizę zapotrzebowania na budowę nowych mostów. Łączny koszt prac przygotowawczych i realizacji wynosi 2,34 mld zł. Zarekomendowano 22 lokalizacje dla nowych mostów na głównych rzekach: Wiśle, Odrze, Warcie czy Bugu. W województwie lubelskim korzystnie oceniono projekt budowy mostu w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą.

ELEKTROMOBILNOŚĆ – Rząd opracował Plan Rozwoju Elektromobilności oraz projekt Funduszu Niskoemisyjnego Transportu, który przyczyni się do poprawy jakości życia w polskich miastach poprzez zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza, obniżenie hałasu oraz poprawę komfortu pasażerów. Dzięki inwestycjom ze środków funduszu możliwy będzie m.in. rozwój sieci punktów ładowania dla samochodów elektrycznych, co jest konieczne dla wzrostu liczby tych pojazdów w Polsce.

DROGI W ROZSĄDNEJ CENIE – Do budowy nowych dróg rząd podchodzi strategicznie. Dzięki wprowadzonym zmianom dotyczącym przetargów i umów, środki publiczne na budowę dróg są wydatkowane bardziej racjonalnie. Skończyły się czasy, gdy w Polsce budowało się jedne z najdroższych autostrad i dróg ekspresowych. Rząd przygotował przepisy dotyczące m.in. uproszczenia oraz przyspieszenia prac na kolei, dzięki wprowadzonym zmianom poprawia się konkurencyjność transportu kolejowego.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Podstawowym problemem ograniczającym komunikację w województwie lubelskim jest brak dróg szybkiego ruchu, a także niedostatecznie rozwinięte szlaki drogowe i kolejowe łączące najważniejsze ośrodki. Wpływa to niekorzystnie na decyzje lokalizacyjne potencjalnych inwestorów, stanowiąc jednocześnie znaczące utrudnienie w poruszaniu się mieszkańców po terenie województwa. Dodatkowo, niedoinwestowany transport publiczny nie stanowi alternatywy dla transportu indywidualnego, co skutkuje zagęszczeniem ruchu i zwiększoną emisją spalin. Problemy te w szczególności dotyczą większych miast, stanowiących rynek pracy dla otaczających je obszarów.

Należy przeprowadzić **modernizację dróg tak, by zapewnić integrację regionalnego układu transportowego z krajowym systemem transportowym**. Ważnym aspektem będzie uzupełnianie dotychczas realizowanych inwestycji na najważniejszych szlakach.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA LUBELSKIEGO TRANSPORTU

- Pilot programu E-mobilność w województwie lubelskim obejmie Lublin i Świdnik.
- Będziemy wspierać rozwój regionalnej i ponadregionalnej infrastruktury transportu kołowego i torowego. Oczekujemy, iż rząd Rzeczypospolitej, wspierając rozwój naszego regionu, będzie kontynuował już podjęte inwestycje drogowe oraz podejmie działania w zakresie budowy i modernizacji następujących dróg i przejść granicznych:
  - Autostrada A2 na odcinku Siedlce – Biała Podlaska – Terespol – granica państwa.

- Droga ekspresowa S12 na odcinku Puławy – Dorohusk.
- Droga ekspresowa S17 na całym jej przebiegu.
- Droga ekspresowa S19 na odcinku Międzyrzec Podlaski – Kock – Lubartów – Lublin – Kraśnik – Janów Lubelski – Nisko.
- Droga krajowa nr 74 na odcinku Annapol – Kraśnik – Janów Lubelski – Frampol – Zamość – Hrubieszów – Zosin – granica państwa.
- Przejście graniczne (drogowe) Zbereże (PL) – Adamczuki (UA).
- Przejście graniczne (kolejowe) – Orchówek (PL) – Tomaszówka (BY).
- Za szczególnie pilne uznajemy wybudowanie obwodnic miast regionu w przebiegu dróg krajowych. Deklarujemy daleko idącą współpracę z Generalną Dyrekcją Dróg Krajowych i Autostrad w realizacji jej zadań inwestycyjnych.
- Doprowadzimy do przebudowy i modernizacji dróg wojewódzkich kluczowych dla usprawnienia połączeń komunikacyjnych wewnątrz województwa i z województwami sąsiednimi oraz granicą państwa. Będą to przede wszystkim:
  - Rozbudowa i modernizacja drogi wojewódzkiej nr 816 na odcinku Terespol – Kodeń – Sławatycze – Włodawa – Dorohusk – Horodło – Zosin.
  - Rozbudowa i modernizacja drogi wojewódzkiej nr 835 na odcinku Lublin – Wysokie – Biłgoraj – Sieniawa.
  - Rozbudowa i modernizacja drogi wojewódzkiej nr 812 na odcinku Biała Podlaska – Włodawa.
  - Rozbudowa i modernizacja drogi wojewódzkiej nr 830 na odcinku Lublin – Natęczów – Bochothnica (wraz z obwodnicą Natęczowa).
  - Rozbudowa i modernizacja drogi wojewódzkiej nr 844 na odcinku Hrubieszów – Dołhobyczów - granica państwa.
  - Rozbudowa i modernizacja drogi wojewódzkiej nr 850 i 852 na odcinku Tomaszów Lubelski Dołhobyczów - granica państwa.
  - Rozbudowa i modernizacja drogi wojewódzkiej nr 865 na odcinku

LUBELSKIE SZKOLNICTWO WYŻSZE I EDUKACJA

Bełżec - granica państwa.

- Przebudowa dróg wojewódzkich nr 815 i 820.
- Naprawa drogi wojewódzkiej nr 844 Chełm – Hrubieszów.
- Przy wsparciu BGK i funduszy europejskich zamierzamy powołać regionalną spółkę kolejową „Koleje Wschodnie”.
- Dokonamy modernizacji linii kolejowej Warszawa-Lublin.
- Zamierzamy przywrócić połączenia kolejowe z Zamojszczyzną.
- Poprawimy skomunikowanie północnych terenów Lubelszczyzny z Lubli-
nem i Warszawą.

Edukacja i szkolnictwo wyższe stoją aktualnie przed nowymi wyzwaniami. Po latach zapóźnień i nieudanych reform, rząd Prawa i Sprawiedliwości podjął się odpowiedzialnego zadania przemodelowania struktury edukacji i szkolnictwa wyższego tak, aby efektywnie odpowiadał na potrzeby rynku i nowe wyzwania. Dzieci i młodzież stanowią naszą przyszłość – to wielopokoleniowa sztafeta wzajemnej troski społecznej, w której dbając o wykształcenie młodych, zapewniamy im oraz sobie samym dobry rozwój kraju. Dobre edukacja i szkolnictwo to gwarancja poprawy jakości naszego życia i rozwoju całego społeczeństwa.

CO RZĄD ZROBIŁ DLA LUBELSKICH SZKÓŁ I UCZELNI

REFORMA EDUKACJI – Rząd przeprowadził kompleksową reformę edukacji, przywracając ośmioklasową szkołę podstawową oraz likwidując gimnazja. Przekształcenia te w ciągu dwóch lat przyniosą 10 tys. dodatkowych etatów dla nauczycieli. Dostosowano także programy nauczania do współczesnych wyzwań cywilizacyjnych, m.in. w zakresie cyfryzacji oraz przywrócono pełny kurs lekcji historii. Ponadto wychodząc naprzeciw oczekiwaniom społecznym zniesiono obowiązek szkolny dla 6-latków.

WIĘCEJ PIENIĘDZY NA SZKOŁY – Zwiększono nakłady na wyposażenie pracowni szkolnych, zakup sprzętu i modernizację pomieszczeń – samorządy otrzymały o 313 mln zł wyższą subwencję oświatową. Rządowy program „Aktywna Tablica”, w ciągu trzech lat pozwoli wyposażyc szkoły w nowoczesne urządzenia multimedialne – w latach 2014 - 2020 na wyposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz narzędzia cyfrowe przeznaczone zostały środki w wysokości od 140 tys. do 200 tys. zł na szkołę.

SZKOŁY BRANŻOWE – By dopasować system edukacji do potrzeb rynku pracy, utworzono szkoły branżowe, które we współpracy z pracodawcami przygotowują do rozpoczęcia kariery w konkretnych zawodach. W regionach podejmowane są działania w celu podniesienia efektywności kształcenia uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych oraz matematycznych, w tym nauczanie oparte na metodzie eksperymentu w „Modułowych pracowniach przyrodniczych”. W lubelskim 101 szkół utworzyło takie pracownie. Szacuje się, że z dotacji skorzysta jeszcze 201 szkół. Do 2022 roku region na powyższe działania otrzyma dodatkowo 63 mln zł.

KONSTYTUCJA DLA NAUKI – Rząd realizuje także reformę szkolnictwa wyższego, która podniesienie poziomu nauczania, zwiększy współpracę między nauką a biznesem oraz poprawi model finansowania badań naukowych. Dzięki temu, możliwy będzie efektywny rozwój małych i dużych ośrodków akademickich. Planowany jest zdecydowany wzrost nakładów finansowych na szkolnictwo wyższe i naukę – w 2018 roku budżet na ten cel zwiększy się o miliard złotych. mld zł.

OGÓLNOPOLSKA SIEĆ EDUKACYJNA – Na Lubelszczyźnie w technologie informacyjno-komunikacyjne wyposażonych zostało już 113 szkół. Planowane jest wsparcie kolejnych 203. Ze szkoleń skorzystało już 1256 nauczycieli, a kolejnych 2530 planowanych jest objęciem wsparcia. Ogólnopolska Sieć Edukacyjna to szybki, bezpieczny i bezpłatny Internet w każdej szkole – wdrożenie rządowego projektu OSE stanowić będzie cywilizacyjną zmianę dla polskich szkół. W Lubelskiem 1239 szkół zostanie przyłączone do szerokopasmowego Internetu w najbliższej przyszłości.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA LUBELSKICH SZKÓŁ I UCZELNI

- Zamierzamy zwiększyć nakłady na inwestycje oświatowe i badawcze.

Postaramy się aktywnie propagować kształcenie na kierunkach inżynierskich i technicznych.

- Będziemy zabiegać o niwelowanie różnic edukacyjnych między miastem a wsią. Zamierzamy upowszechnić różne formy kształcenia i poradnictwa zawodowego dla osób wkraczających na rynek pracy.
- Odbudujemy wojewódzki system doskonalenia i doradztwa zawodowego nauczycieli. Poszerzymy możliwość korzystania z e-learningu i e-administracji.
- Wprowadzimy program stypendialny trwający od szkoły podstawowej aż do ukończenia studiów dla uzdolnionej młodzieży z małych miejscowości w celu wyrównania szans edukacyjnych.
- Będziemy wspierać i dofinansowywać szkolnictwo branżowe i techniczne dostosowane do potrzeb gospodarczych regionu.
- Zwiększymy nakłady na dofinansowania obiadów w szkołach.
- Będziemy tworzyć programy współpracy w kształceniu pomiędzy szkołami ponadpodstawowymi a spółkami Skarbu Państwa.
- Będziemy informatyzować szkoły – program „szybki Internet w każdej szkole” oraz „Aktywna Tablica” (zakup pomocy multimedialnych).

LUBELSKIE RODZINY W CENTRUM UWAGI

Rodzina to najważniejsza jednostka społeczeństwa. To właśnie najbliżsi – dzieci, rodzice, dziadkowie w sposób bezpośredni dbają o siebie nawzajem. Wsparcie dla rodzin to najlepsza forma rozwoju społeczeństwa. Nikt nie zadba o polskie dzieci lepiej niż ich najbliżsi i nikt nie zdoła efektywniej zaopiekować się seniorami niż ich bliscy. Prawo i Sprawiedliwość rozumie, że najważniejszym zadaniem jest wsparcie przez władze samorządowe roli, jaką realizują polskie rodziny.

CO RZĄD ZROBIŁ DLA LUBELSKICH RODZIN

RODZINY - Dzięki programowi „**Rodzina 500+**” poprawiła się jakość życia polskich rodzin, które te pieniądze przeznaczają przede wszystkim na edukację, rozwój i wypoczynek dzieci. Program w województwie lubelskim objął blisko **223 tys. dzieci**, w ponad **140 tys. rodzin**. To łącznie **2,6 mld zł przeznaczonych dla samej Lubelszczyzny**.

DZIECI - W ramach programu „**Wyprawka 300+**” przeznaczymy **73 mln zł** dla ponad **243 tys. dzieci** w wieku szkolnym. Wypłacana jednorazowo pomoc na zakup podręczników i wyprawki istotnie odciąży polskich rodziców. Kolejne **15 mln zł** wyniosło dofinansowanie projektu w ramach programu „**Maluch+**”. Dzięki wsparciu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej powiększyły się żłobki na Lubelszczyźnie, a także powstały trzy nowe placówki w gminach, które dotychczas nie posiadały tego typu jednostek. Nowe miejsca dla dzieci to także nowe miejsca pracy dla opiekunów.

SENIORZY - Dokonaliśmy zmian w programie „**Senior+**”. Za kwotę **447 tys. zł** dofinansowano **10 Dziennych Domów Seniorów** – wykonano remont i roz-

budowę, a także zakupiono nowy sprzęt użytkowy i medyczny. Placówki te dają osobom starszym możliwość aktywnego spędzenia czasu w ciągu dnia oferując opiekę i rozrywkę. Ponadto, w 2017 roku ruszył program „**Opieka75+**”, w ramach którego 13,5 tys. seniorów z gmin do 20 tys. mieszkańców otrzyma dostęp do usług opiekuńczych i specjalistycznych. Budżet pierwszej edycji programu wynosi 57,4 mln zł.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Województwo lubelskie ma obecnie **2,13 mln mieszkańców, jednak liczba ta od lat spada** – tylko od 2002 roku o 3,2%. Średni wiek mieszkańców wynosi 41,6 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski. Jednak prognozy są szczególnie niekorzystne – w **2050 roku liczba ludności może spaść nawet do 1,71 mln mieszkańców**. Lubelszczyzna zmaga się także z **ujemnym przyrostem naturalnym**, a zmiany demograficzne są szczególnie korzystne na tle całego kraju – współczynnik dynamiki demograficznej jest znacznie mniejszy od średniej krajowej. Co gorsze, obecnie struktura społeczna również jest wyzwaniem – **ludzi młodych, w wieku przedprodukcyjnym jest mniej niż w innych regionach kraju, z kolei seniorów jest więcej niż w innych województwach**. Taki podział powoduje, że Lubelszczyzna stoi przed szczególnymi wyzwaniami.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA LUBELSKICH RODZIN

- Będziemy troszczyli się o wyrównywanie dysproporcji socjalnych, przede wszystkim poprzez zwiększenie możliwości znalezienia pracy lub samozatrudnienia.

- Będziemy wspomagać rozwój rodzinnej pieczy zastępczej i zapewniać wsparcie rodzin biologicznych.
- Będziemy dążyć do zwiększenia ilości godzin przeznaczonych na pomoc potrzebującym osobom przez pracowników socjalnych.
- Będziemy wspierać działania mające na celu rozbudowanie infrastruktury ośrodków udzielających wsparcia ofiarom przemocy w rodzinie.
- W ramach budowy poczucia współodpowiedzialności za dobro wspólne stworzymy system współpracy na rzecz rodziny pomiędzy instytucjami samorządowymi oraz organizacjami sektora pozarządowego. Opracujemy jasne i przejrzyste reguły przyznawania środków na organizację zadań publicznych w ramach corocznych planów współpracy z organizacjami pozarządowymi.
- Stworzymy i zrealizujemy Regionalny Program Polityki Senioralnej nakierowany na realizację potrzeb osób starszych, w tym zapewniający odpowiednią pomoc medyczną i instrumenty integracji społecznej.
- Wzmocnimy system opieki nad osobami starszymi i wymagającymi opieki paliatywnej.
- Będziemy budować domy opieki dla osób starszych.

WSPARCIE DLA POTRZEBUJĄCYCH SZCZEGÓLNEJ OPIEKI

Artykuł 68. Konstytucji, najważniejszego aktu prawnego w Polsce, mówi, że władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku. Te grupy wymagają szczególnego zainteresowania i wsparcia zarówno w formie działań docelowych, ale także zmian systemowych, np. dostosowania przestrzeni publicznej do ich potrzeb. Wiele z tych zadań spoczywa na barkach władz samorządowych.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBIŁO DLA POPRAWY DOSTĘPNOŚCI

PROGRAM DOSTĘPNOŚĆ+ - To skierowany do samorządów program, którego celem jest dostosowanie przestrzeni publicznej oraz innych obszarów życia społecznego do potrzeb osób z różnego rodzaju ograniczeniami. Program obejmuje osoby niepełnosprawne, niewidome, niesłyszące, ludzi starszych, z małymi dziećmi, kobiety w ciąży i osoby podróżujące z bagażami. „Dostępność+” to dostępność w: architekturze (dostosowane wejścia, windy, podjazdy, barierki, toalety), transporcie (zakup nowego taboru transportu miejskiego), edukacji (wyposażenie, pomoce dydaktyczne), cyfryzacji (dostosowanie stron internetowych urzędów, programy TV z audiodeskrypcją oraz napisami), kulturze (zastosowanie w muzeach oraz placówkach publicznych rozwiązań umożliwiających korzystanie z zasobów osobom z ograniczeniami), legislacji (dostosowanie przepisów, tak aby zmiany dla osób z ograniczeniami były ciągłe, np. wymogi dotyczące budowy nowych mieszkań, bądź zakupu taboru miejskiego).

GMINY, SZKOŁY I PRZEDSZKOLA, MIESZKANIA BEZ BARIER – 100 gmin bez barier to konkurs, na który zostanie przeznaczonych 300 mln zł; z kolei 200 szkół i przedszkoli bez barier to konkurs, na który zostanie przeznaczonych 400 mln zł. Dodatkowo min. 20% mieszkań budowanych w ramach programu „Mieszkanie+” będzie dostępnych dla osób o szczególnych potrzebach.

PROGRAM ZA ŻYCIEM – Stanowi realne wsparcie dla rodzin osób z niepełnosprawnościami. Obejmuje kompleksowe rozwiązania: od wsparcia kobiet w ciąży, wczesnego wspomaganie dziecka i jego rodziny, spełniania potrzeb rehabilitacyjnych i mieszkaniowych. W ramach programu wprowadzono m.in. koordynowaną opiekę nad kobietą w ciąży i dzieckiem, rozwijana jest sieć mieszkań chronionych.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Słaba dostępność do szerokopasmowego Internetu jest jedną z barier uniemożliwiających szybkie i skuteczne komunikowanie się osób niepełnosprawnych, zwłaszcza w mniejszych ośrodkach Lubelszczyzny. Również wiele budynków instytucji publicznych jest w niewielkim stopniu lub „symbolicznie” przygotowanych do poruszania się po nich i obsługiwanie niepełnosprawnych mieszkańców.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA POPRAWY DOSTĘPNOŚCI

- Wprowadzimy wraz z samorządami lokalnymi oraz administracją rządową szereg rozwiązań umożliwiających załatwianie spraw urzędowych drogą elektroniczną.

- Umożliwimy równy i pełen dostęp do nauki poprzez nowoczesne systemy edukacyjne zapewniające nie tylko zdobywanie wiedzy, ale także osobiste kontakty ze środowiskiem akademickim.
- Zwiększymy aktywizację zawodową i przedsiębiorczość osób niepełnosprawnych.

OPIEKA ZDROWOTNA NA LUBELSZCZYŹNIE

Ochrona zdrowia to jedno z najtrudniejszych zadań, jakie stoją przed polskim rządem i samorządem. Złożony system wymaga poprawy w wielu obszarach, które są ze sobą ściśle powiązane. Rząd Prawa i Sprawiedliwości zatrzymał negatywne skutki reform poprzednich lat i ponownie wziął odpowiedzialność za zdrowie Polaków. Teraz konieczne są kolejne kroki. Więcej środków na zdrowie oraz nowy system finansowania szpitalnictwa niosą szanse na realną, korzystną zmianę w ochronie zdrowia. Aby osiągnąć ten cel, konieczne jest pełne zaangażowanie samorządów, które w sposób bezpośredni odpowiadają za funkcjonowanie wielu kluczowych placówek służby zdrowia. To samorząd będzie potrafił najlepiej wykorzystać dostępne możliwości.

CO RZĄD ZROBIŁ DLA LUBELSKIEJ SŁUŻBY ZDROWIA

PROGRAM LEKI 75+ - Od momentu uruchomienia przez rząd Prawa i Sprawiedliwości programu bezpłatnych leków dla seniorów 75+, osoby starsze otrzymały bezpłatnie prawie 50 mln opakowań leków. Z programu skorzystało 2,2 mln seniorów. Lista bezpłatnych leków jest sukcesywnie poszerzana, co ma znaczący wpływ na poprawę jakości życia osób chorych m.in. na nadciśnienie tętnicze, chorobę niedokrwienną serca, cukrzycę czy chorobę Parkinsona – czyli typowych chorób związanych z wiekiem.

KOMPLEKSOWE LECZENIE W SIECI SZPITALI – W 2017 r. rząd Prawa i Sprawiedliwości przeprowadził reformę szpitali i doprowadził do objęcia pacjentów przez jeden szpital kompleksową opieką od leczenia szpitalnego, przez rehabilitację, po wizytę kontrolną. Powstało też 100 nowych przychodni nocnej i świątecznej opieki lekarskiej. Obecnie, każdy, kto potrze-

buje pomocy (nawet osoba nieubezpieczona), może – bez obaw o negatywną weryfikację w systemie eWUŚ – udać się do lekarza rodzinnego. Szybsza diagnoza to szybsze rozpoczęcie leczenia. Takie działanie ma wpływ na poprawę zdrowia pacjentów.

ZATRZYMANIE PRYWATYZACJI – Rząd powstrzymał prywatyzację i komercjalizację szpitali narzuconą w 2011 roku – miała ona zmniejszyć zadłużenie zakładów opieki zdrowotnej i zwiększyć odpowiedzialność jednostek samorządu terytorialnego za szpitale – w praktyce jednak nie doprowadziła do poprawy sytuacji. Rząd Prawa i Sprawiedliwości cofnął złe decyzje poprzedników, które zmierzały do szkodliwego wycofywania się państwa z odpowiedzialności za służbę zdrowia. Dzięki dekomercjalizacji szpitali zachowała ona publiczny charakter. Państwo znów wzięło odpowiedzialność za zdrowie Polaków.

LEPSZE FINANSOWANIE ZDROWIA – w 2017 r. rząd zwiększył budżet na zdrowie o 6 mld zł. Podjął także historyczną decyzję o stopniowym zwiększeniu nakładów na ochronę zdrowia do 6% PKB w 2025 roku.

PAKIET SZUMOWSKIEGO – Realizowany obecnie pakiet zmian w służbie zdrowia to kilka kluczowych dla polskiej służby zdrowia założeń: uruchomienie **Narodowego Instytutu Onkologii** oraz **Narodowego Programu Zdrowego Serca**; intensywny **Dialog z Zawodami Medycznymi**; nowe **Standardy Opieki Okołoporodowej**; oraz dalsze **Zwiększanie nakładów na ochronę zdrowia** (w 2019 roku wydatki publiczne na ochronę zdrowia po raz pierwszy w historii przekroczyły 100 mld zł), **zmniejszenie biurokracji w ochronie zdrowia** (poprzez cyfryzację usług medycznych czy wprowadzenie sekretarek medycznych); dalsze **Inwestycje w zdrowie, Narodowy Program Leczenia Bólu; Medycynę Szkolną, Monitoring przewozu leków.**

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA LUBELSKIEJ SŁUŻBY ZDROWIA

- Rozwiniemy dostępność i poprawimy jakość usług medycznych m.in. poprzez zbudowanie systemu informatycznego umożliwiającego konsultacje medyczne na odległość z zastosowaniem łącz internetowych (tzw. telemedycyna).
- Wzmocnimy współpracę z samorządami powiatowymi dla poprawienia jakości i dostępności opieki zdrowotnej i usług medycznych.
- Będziemy zabiegali o sprawiedliwy i przejrzysty podział środków finansowych między poszczególne województwa tak, aby pacjenci z terenu Lubelszczyzny mieli taki sam dostęp do opieki medycznej, jak w regionach o wyższym niż tu PKB.

OCHRONA LUBELSKIEJ KULTURY, ROZWÓJ TURYSTYKI, WZROST AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ I PROMOCJA REGIONU

Kwestie kultury, turystyki i promocji to obszary, w których samorządy mają szczególnie duże możliwości oddziaływania. Polska słynie z unikatowych walorów, które dają szczególne szanse w zakresie promocji regionów i kultywowania regionalnej kultury. W wymiarze wewnętrznym to także odpowiedzialne zadania rozwoju aktywności fizycznej mieszkańców, tak aby od najmłodszych lat wspierać troskę o zdrowie poprzez promocję sportu.

CO RZĄD ZROBIŁ DLA LUBELSKIEJ KULTURY, SPORTU I TURYSTYKI

SIEĆ MUZEÓW – W 2017 r. środki na kulturę wyniosły ponad 4 mld zł. W ostatnich dwóch latach nastąpił wzrost nakładów na kulturę o ok. 20%. Rząd konsekwentnie buduje i uzupełnia sieć muzeów, podjął także decyzję o powołaniu Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków. Na Lubelszczyźnie, w ramach dofinansowania z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, na budowę, modernizację, rozbudowę oraz wyposażenie obiektów kulturalnych do gmin i powiatów trafiło dodatkowo ponad 9,5 mln zł.

PROGRAM KLUB – Powstały realne narzędzia systemowego wsparcia sportu dzieci i młodzieży – ogólnopolskie programy aktywizujące rocznie prawie 1,5 mln dzieci i młodzieży. O 37% wzrósł w 2017 roku odsetek dzieci objętych sportowymi programami w porównaniu do roku 2015. W ramach programu

wsparcie otrzymało 3 352 klubów sportowych. Po raz pierwszy w historii małe i średnie kluby sportowe otrzymują bezpośrednie wsparcie z rządu. Pieniądze trafiają tam, gdzie przyszli sportowcy stawiają swoje pierwsze kroki oraz do klubów, w których kształtowane są zdrowe nawyki dzieci.

PROGRAM SKS – Ponad 42 mln zł rząd przeznaczył na realizację programu SKS w 2017 roku. To dodatkowe zajęcia wychowania fizycznego w szkołach w całej Polsce. Programem jest objętych 260 tys. uczniów w ok. 14 tys. grupach ćwiczebnych. W ramach programów rządowych pieniądze trafiają do ponad 20 tys. trenerów, nauczycieli WF-u i animatorów sportu rocznie. Jednym z priorytetów rządu jest zapewnienie Polakom dostępu do nowoczesnej i bezpiecznej infrastruktury sportowej, dlatego stale zwiększa środki na ten cel. W 2017 roku 463 mln zł zostało przeznaczonych na remonty, budowę i modernizację sal gimnastycznych, hal sportowych, boisk, basenów, kortów i urządzeń lekkoatletycznych. Powstają także inwestycje o szczególnym znaczeniu dla polskiego sportu.

OTWARTE STREFY AKTYWNOŚCI – Są ogólnodostępnymi plenerowymi miejscami do uprawiania sportu, rekreacji i odpoczynku. Rząd przeznaczy na ten cel w ciągu czterech lat 1,8 mld zł. Pozwoli to na budowę, przebudowę lub remont nawet 6 tys. obiektów w całej Polsce. W ramach dofinansowania na inwestycje strategiczne z Ministerstwa Sportu i Turystyki (MSiT) do regionalnych inwestycji infrastrukturalnych, obejmujących budowę, modernizację, rozbudowę oraz wyposażenie obiektów sportowych do gmin i powiatów trafiło ponad 400,5 mln zł. W województwie lubelskim w ramach dofinansowania z MSiT do regionalnych inwestycji infrastrukturalnych trafiło ponad 60,6 miliona złotych.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Według danych Lubelskie pod względem uczestnictwa dzieci i młodzieży do lat 18 w klubach sportowych na 1 tys. ludności odstaje od średniej

krajowej. W naszym województwie odsetek wynosi 123,1 wśród chłopców, podczas gdy w całej Polsce 140,7, a wśród dziewcząt 50,5 (Polska – 58,9). Samorząd województwa musi dołożyć wszelkich starań na rzecz promocji sportu wśród dzieci i młodzieży oraz poszerzenia dostępności sportowej infrastruktury.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA LUBELSKIEJ SŁUŻBY ZDROWIA

- Będziemy modernizować i unowocześniać gminne oraz powiatowe ośrodki kultury.
- Rozwiniemy program budowy ścieżek rowerowych, w tym infrastrukturę w ramach Green Velo.
- Potencjał turystyczny regionu wydaje się być ciągle niewykorzystany. W połączeniu z rozwojem infrastruktury komunikacyjnej doprowadzimy do wykreowania nowych modeli biznesowych także w tym sektorze. Dzięki nim powstaną godne miejsca pracy szczególnie na obszarach wiejskich regionu.
- Będziemy prowadzić aktywną promocję przyrodniczych i kulturowych walorów turystycznych województwa lubelskiego. Promować będziemy zwłaszcza agroturystykę, turystykę ekologiczną oraz zróżnicowane formy turystyki kwalifikowanej.
- Elementem promocji będzie tworzenie nowych marek turystycznych wiążących się z Lubelszczyzną jako miejscem żywo związanym z narodową kulturą i historią.
- Będziemy wspierać rozbudowę i podnoszenie standardu bazy turystycznej.
- Będziemy promowali i wspierali turystykę transgraniczną. Dążyć będziemy do poprawy stanu infrastruktury granicznej, zwłaszcza do tworzenia

nowych przejść granicznych.

- Promocja turystyki musi być wpisana w zintegrowany system promocji województw wschodnich; będziemy się starać o rolę turystycznego lidera Polski Wschodniej.

LUBELSKIE ŚRODOWISKO, GOSPODARKA WODNA I CZYSTE POWIETRZE

Czyste środowisko jest warunkiem koniecznym dla istnienia zdrowego społeczeństwa. Każdy obywatel ma prawo oddychać czystym powietrzem i korzystać z czystych zasobów wodnych. Od tego, jaki jest stan środowiska, zależy jakość życia nas wszystkich; z kolei od tego, jaki zostawimy po sobie, będzie zależeć komfort życia przyszłych pokoleń Polaków. Lokalne władze, będące najbliżej problemu, doskonale rozumieją jakim wyzwaniem jest np. smog. Dlatego odpowiedzialne zadanie przeciwdziałania negatywnym zmianom i poprawy czystości środowiska najlepiej zrealizują samorządy.

CO RZĄD ZROBIŁ DLA LUBELSKIEGO ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

STOP SMOG – W 2017 roku rząd rozpoczął realizację programu, który skierowany jest do miast do 100 tysięcy mieszkańców, znajdujących się na europejskiej liście miast z najbardziej zanieczyszczonym powietrzem. W 2018 r. rząd przeznaczył 180 mln zł na termomodernizację budynków. Ponadto do 2020 roku przeznaczył 10 mld zł na dofinansowanie projektów poprawiających jakość powietrza, a tym samym jakość życia obywateli. Większe projekty i inwestycje, w tym rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczych w miastach, będą finansowane przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Lokalne projekty obniżania emisji, szczególnie niskiej, będą natomiast wspierane przez regionalne programy operacyjne i programy wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

W województwie lubelskim coraz częściej notowane są zjawiska klimatyczne, zagrażające bezpieczeństwu ludności i powodujące znaczne straty dla gospodarki. Należą do nich fale upałów i okresowe susze, powodzie i podtopienia, huragany. Coraz większego znaczenia nabiera **oszczędne gospodarowanie zasobami wodnymi**, w tym wykorzystywanie wód powierzchniowych do celów gospodarczych. Kontynuacja **inwestycji w obszar gospodarki wodno-ściekowej** staje się niezbędną, gdyż w województwie notuje się jedne z najniższych w kraju wskaźniki osób korzystających z kanalizacji i oczyszczalni ścieków. Należy podkreślić występujące duże zróżnicowanie terytorialne w tym zakresie na niekorzyść obszarów wiejskich. Województwo osiąga również gorsze, niż średnio w kraju, wyniki dotyczące gospodarki odpadami.

Województwo lubelskie **jest zaliczane do obszarów o wysokim potencjale przyrodniczym**, choć i tu występują problemy związane z ochroną najcenniejszych obszarów. Do kluczowych wyzwań w tym zakresie należy zaliczyć: zabezpieczenie szczególnie cennych obszarów, przywracanie naturalnego charakteru zdegradowanych obszarów cennych przyrodniczo, przywracanie oraz zachowanie różnorodności biologicznej. Szczególnym obszarem wymagającym interwencji są tereny zdegradowane. Występują one głównie w miastach, a postępująca degradacja przestrzeni publicznych oraz zabytkowej tkanki zmniejszają atrakcyjność ośrodków miejskich. Środowisko naturalne w połączeniu z dziedzictwem historycznym i kulturalnym stanowią ważny zasób dla działań o charakterze gospodarczym w województwie (np. rozwój turystyki). Jednocześnie kultura jest czynnikiem oddziałującym na kapitał ludzki i społeczny regionu.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA LUBELSKIEGO ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

- Wykorzystamy program „Żwirko i Wigura”, który będzie realizowany przez PFR do działań antyśmogowych poprzez zastosowanie dronów. Dzięki temu będzie można skuteczniej egzekwować prawo zabraniające spalania trujących substancji w piecach centralnego ogrzewania, co m.in. da skuteczne narzędzie służbom, które do tej pory zajmowały się kontrolami w tym zakresie. Drony umożliwiają również sprawne odnajdywanie nielegalnych wysypisk śmieci, czy skuteczną kontrolę dróg i mostów oraz rzetelną ocenę natężenia ruchu drogowego.
- We współpracy z instytucjami rządowymi będziemy budować moce kogeneracyjne zarówno w kontekście poprawy czystości powietrza (kogeneracja pozwala na uzyskanie większej efektywności wytwarzania w porównaniu z wytwarzaniem ciepła i energii elektrycznej osobno), jak i wymianę oraz budowę nowych mocy wytwórczych w elektroenergetyce.
- Przy wsparciu rządu będziemy uruchomić zakłady zaawansowanego przetwarzania odpadów na syngaz / CNT w oparciu o technologię sprawdzoną w pilotażu przez polską spółkę. Wykorzystamy w tym celu środki unijne.
- Powołamy lubelskiego pełnomocnika ds. czystości powietrza.
- Wybudujemy więcej stacji pomiarowych, sprawdzających stan powietrza.
- Będziemy tworzyć strefy niskoemisyjne w centrach miast.
- Stworzymy program mający na celu zmianę systemu grzewczego w domach jednorodzinnych na przyjazny środowisku, ze szczególnym naciskiem na podłączenie do miejskiej sieci ciepłowniczej i termomodernizację budynków.
- Będziemy wspierać inwestycję w energetykę odnawialną, głównie w fotowoltaikę zarówno w skali mikro (do 40 kW), jak i większej (do kilku / kilkunastu MW).

LUBELSKA INNOWACYJNOŚĆ I CYFRYZACJA REGIONU

Nowoczesne społeczeństwo informacyjne charakteryzuje się możliwością i umiejętnością korzystania z szybkiego Internetu i wykorzystywania go do celów usprawniających codzienne życie. Polska gospodarka wkraczająca w nowy etap rozwoju sięga coraz chętniej również po rozwiązania innowacyjne, wykorzystując efektywnie nasz potencjał. W tym zakresie władze samorządowe istotnie wpływają na kształt rozwoju nowoczesnych technologii telekomunikacyjnych kierując strumień finansowania do właściwych ośrodków.

CO RZĄD ZROBIŁ DLA LUBELSKIEGO ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

INTERNET SZEROKOPASMOWY – Do 2020 r. rząd zobowiązał się zapewnić wszystkim obywatelom dostęp do Internetu szerokopasmowego o prędkości co najmniej 30 mb/s. Umożliwi to wejście polskiego społeczeństwa w nową erę cyfrową. Oznacza to możliwość pracy zdalnej, powszechnego korzystania z e-usług, co uprości załatwianie spraw urzędowych, uzyskiwanie dokumentów, korzystanie z usług medycznych i ubezpieczeniowych oraz wymianę informacji drogą elektroniczną pomiędzy urzędami. Już dziś obywatele mogą korzystać z ponad 500 różnorodnych e-usług. Większość z nich została uruchomiona lub poprawiona w ciągu ostatnich dwóch lat. W prosty sposób można np. złożyć wniosek w programie „Rodzina 500+”, z czego w minionym roku skorzystało ok. 24% uprawnionych, czy zawnioskować o wydanie nowego dowodu osobistego lub też zgłosić jego utratę.

mDOKUMENTY – Od maja 2017 roku trwa pilotaż mDokumentów, dzięki czemu docelowo każdy obywatel będzie mógł zrezygnować z noszenia

przy sobie dowodu osobistego, prawa jazdy, dowodu rejestracyjnego, potwierdzenia polisy OC (tzw. pakiet kierowcy) czy wielu innych dokumentów potrzebnych nam na co dzień (np. Karta Dużej Rodziny czy legitymacja studencka). Wszystkie te dokumenty niebawem będą dostępne przez telefon komórkowy. Funkcjonuje już aplikacja, która umożliwi korzystanie z mDokumentów w relacji obywatel-obywatel, m.in. przy wymianie danych między uczestnikami drogowej stłuczki, czy wynajmie mieszkania. Korzystanie z mDokumentów to nie tylko wygoda w codziennym funkcjonowaniu, ale też poczucie spokoju i bezpieczeństwa.

OGÓLNOPOLSKA SIĘĆ EDUKACYJNA –Do 2020 r. powstanie Ogólnopolska Sieć Edukacyjna łącząca wszystkie szkoły w Polsce, która zapewni dostęp do Internetu o prędkości 100 mb/s, usług i treści edukacyjnych oraz kształcenia w zakresie umiejętności cyfrowych. W 2018 r. 12,7 tys. szkół zostanie włączonych do tej sieci. Dziś jedynie co 6 szkoła ma dostęp do szybkiego Internetu.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

W województwie lubelskim w ciągu ostatnich 12 miesięcy, z usług administracji publicznej za pomocą Internetu korzystało 25% osób. Głównym problemem województwa są **niskie nakłady przeznaczane na badania i rozwój**, w szczególności te pochodzące z sektora prywatnego. Jednocześnie możliwości regionalnego środowiska badawczo-rozwojowego nie są w pełni wykorzystywane. Aktywność przedsiębiorstw w zakresie zwiększania innowacyjności polegała w większości przypadków na zakupie gotowych rozwiązań. Ponadto, nie wykształciły się efektywne i skuteczne mechanizmy współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a jednostkami naukowymi. Niezbędna jest **interwencja skierowana na pobudzenie aktywności innowacyjnej** przedsiębiorstw (infrastruktura niezbędna do prowadzenia prac

badawczo-rozwojowych oraz wdrażanie instrumentów zachęcających do współpracy przedsiębiorstw i jednostek badawczo-rozwojowych).

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA LUBELSKIEGO ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

- Wykorzystując Program Operacyjny Polska Cyfrowa będziemy rozwijać projekt „Ostatnia mila” polegający na inwestycjach w sieci dostępu do Internetu. Nasze działania będą dotyczyć wsparcia projektów w zakresie rozbudowy i przebudowy sieci, a także infrastruktury telekomunikacyjnej zapewniających szerokopasmowy dostęp do Internetu o parametrach 30 Mb/s i więcej, a także w uzasadnionych przypadkach, gdzie nie zostanie wykreowana podaż infrastruktury szerokopasmowej zapewniającej przepustowość co najmniej 30 Mb/s, w zakresie podstawowego dostępu do Internetu szerokopasmowego.
- Będziemy rozwijać zasoby udostępniające centralne usługi klasy e-państwo.
- Będziemy wspomagać rozwój infrastruktury technicznej na wsi, w tym teleinformatycznej, oraz pomoc logistyczną i organizacyjną dla lokalnych i regionalnych przedsięwzięć w tym zakresie.
- Zniwelujemy różnice w dostępie do nowoczesnej infrastruktury teleinformatycznej.

BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE LUBELSZCZYZNY I ROZWÓJ MIESZKALNICTWA

Efektywne i racjonalne korzystanie z zasobów to podstawa gospodarki zrównoważonej. Kluczowym elementem zapewnienia rozwoju gospodarki jest dostęp do energii – stabilny dostęp do tanich zasobów energetycznych to fundament dalszego postępu. Drugim istotnym aspektem polityki infrastrukturalnej jest mieszkalnictwo, w którym to obszarze polskie społeczeństwo wykazuje znaczne potrzeby. Zaspokojenie potrzeb na mieszkania i energię dla polskiego społeczeństwa i gospodarki stanowią jeden z najważniejszych elementów rozwoju kraju.

CO RZĄD ZROBIŁ DLA LUBELSKIEJ ENERGETYKI I MIESZKALNICTWA

NARODOWY PROGRAM MIESZKANIOWY – Rząd wdraża Narodowy Program Mieszkaniowy, będący silnym impulsem prorozwojowym dla lokalnej gospodarki. Program daje możliwość uzyskania samodzielnego mieszkania osobom o niskich i przeciętnych dochodach. Planowane są również dopłaty do czynszu oraz budowa mieszkań komunalnych. Na ten cel rząd przekieruje do samorządów 6 mld zł, z perspektywą zwiększenia tej kwoty do 20 mld zł. W województwie lubelskim w ramach programu „Mieszkanie+” zaplanowano budowę mieszkań w następujących lokalizacjach: zakontraktowane lokalizacje: Biata Podlaska, Zamość, Świdnik, Lublin (2 inwestycje), planowane lokalizacje: Chełm. Obecnie trwa budowa kilku tysięcy mieszkań, a do końca 2018 planowane jest uruchomienie budo-

wy aż 100 tys. mieszkań. Pierwsze klucze do mieszkań rodziny odebrały w kwietniu 2018 r.

KRAJOWY ZASÓB NIERUCHOMOŚCI – Utworzony przez rząd we wrześniu 2017 r., rząd podpisał listy intencyjne z podmiotami zainteresowanymi udziałem w programie Mieszkanie+, w tym z PKP, Poczta Polska, a także samorządami. Dzięki temu KZN będzie miał dostęp do ogólnopolskiej bazy nieruchomości w całej Polsce, które nie są już użytkowane, a mogą być wykorzystane pod budowę mieszkań, bądź adaptację budynków na cele mieszkaniowe. Współpraca rządu i samorządów jest kluczowa w celu realizowania spójnej polityki mieszkaniowej. Im więcej samorządów przystąpi do Programu, tym szybciej deficyt mieszkań ma szansę zostać zaspokojony.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Cena energii w województwie lubelskim należy do najwyższych w Polsce. **Pomimo korzystnych uwarunkowań dla rozwoju energetyki bazującej na źródłach odnawialnych, udział energii z OZE w produkcji energii ogółem należy do bardzo niskich.** Z tego względu należy położyć nacisk ukierunkowany na rozwój energetyki wykorzystującej OZE w wielu wymiarach (produkcja energii i efektywna jej dystrybucja, wsparcie przedsiębiorstw działających w sferze obsługi sektora OZE, zwiększenie stopnia wykorzystania energii pierwotnej, wykorzystanie OZE w celu zmniejszenia zużycia paliw konwencjonalnych i ograniczenia tzw. niskiej emisji). Obszar ten ma szansę szybkiego rozwoju nie tylko ze względu na istniejące zasoby, ale i planowane wsparcie w sferze innowacji (energetyka niskoemisyjna oraz automatyka są wyłaniającymi się obszarami inteligentnej specjalizacji województwa).

Rządowe wsparcie finansowe, jakie zapewnia Narodowy Fundusz Ocho-

ny Środowiska i Gospodarki Wodnej, w pozyskiwaniu środków w ramach Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” ma przede wszystkim na celu stymulowanie postępu cywilizacyjnego w zakresie ochrony środowiska, adaptacji do zmian klimatu, a także zwiększenia efektywności energetycznej gospodarki. W związku z tym, w dużej mierze dofinansowanie udzielane jest na projekty związane z termomodernizacją budynków, a także budową sieci ciepłowniczej.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA LUBELSKIEJ ENERGETYKI I MIESZKALNICTWA

- Będziemy ściśle współpracować z rządem przy realizacji programów, kierowanych do samorządów.

BEZPIECZEŃSTWO OBYWATELI NA LUBELSZCZYZNIE

Bezpieczeństwo polskich obywateli to kwestia fundamentalna dla właściwego rozwoju społecznego. Przywrócenie poczucia troski państwa nad obywatelem musi odbyć się poprzez ponowne przejęcie odpowiedzialności za najważniejsze zadania w zakresie bezpieczeństwa. Rozwój i modernizacja służb mundurowych, szczególnie policji i straży pożarnej, powinny być obiektem szczególnego zainteresowania władz samorządowych.

CO RZĄD ZROBIŁ DLA BEZPIECZEŃSTWA LUBELSKICH OBYWATELI

PRZYWRÓCENIE POSTERUNKÓW – Rząd koalicji PO-PSL w latach 2007-2015 zlikwidował ponad połowę posterunków policji w Polsce, co diametralnie obniżyło poziom bezpieczeństwa na wielu obszarach kraju. Przez ponad dwa lata, rząd Prawa i Sprawiedliwości zdecydowanie zmienił sytuację w zakresie bezpieczeństwa w lokalnych społecznościach. Stało się to możliwe m.in. dzięki przywróceniu ponad 70 posterunków policji w małych miejscowościach. W lubelskim przywrócono już 6 posterunków: w Fajstawicach, Ulhówku, Jastkowie, Michowie, Woli Uhruskiej i Suścu.

PROGRAM MODERNIZACJI SŁUŻB MUNDUROWYCH – W 2017 r. policja zakupiła 956 radiowozów, Państwowa Straż Pożarna 139 samochodów, a Straż Graniczna 130. Zainwestowano także w rozwój Ochotniczych Straży Pożarnych – w 2017 r. dotacja dla OSP została podniesiona o 15 mln zł.

INNOWACYJNE FORMY KONTAKTU – M.in. możliwość zgłoszenia zagrożenia w swojej okolicy przez Internet za pośrednictwem Krajowej Mapy Bezpieczeństwa czy korzystania z mobilnej aplikacji „Moja Komenda”,

która pozwala na szybki kontakt z dzielnicowym. Z aplikacji tej skorzystało już ponad 80 tys. osób. Działania te idą w parze z nauką bezpiecznych zachowań, głównie wśród dzieci i młodzieży. Jednym ze sposobów promowania odpowiedzialnych postaw jest przyznawanie nagród „Młody Bohater” za podjęcie prób ratowania życia. Dodatkowo, realizowana jest odpowiedzialna polityka migracyjna. Polscy funkcjonariusze Straży Granicznej wspierali uszczelnianie granic w 18 państwach, podnosząc w ten sposób bezpieczeństwo w Europie.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA BEZPIECZEŃSTWA LUBELSKICH OBYWATELI

- Będziemy budować bezpieczne i oświetlone przejścia dla pieszych.
- Polepszymy jakość dróg powiatowych i wojewódzkich w celu zwiększenia bezpieczeństwa.
- Będziemy wspólnie z rządem przywracać zlikwidowane za rządów PO-PSL posterunki policji.
- Stworzymy strategię zapobiegania zagrożeniom powodziowym.
- Będziemy wspierać i promować programy poprawy gospodarowania rolniczymi zasobami wodnymi w tym małej retencji oraz systemu regulacji zasobów wodnych (melioracja).

SPRAWNA ADMINISTRACJA I LEPSZE ZARZĄDZANIE NA LUBELSZCZYŹNIE

Władza samorządowa to także sprawna administracja i lepsze zarządzanie. Poziom samorządowy wymaga nie tylko wizji i szerokiej perspektywy rozwoju, ale także bezpośrednich dobrych działań. Dobry gospodarz zna swoich obywateli i ich potrzeby. W trosce o nasze małe ojczyzny konieczna jest stała poprawa jakości zarządzania i efektywności wydatkowania środków publicznych. Władza samorządowa musi być najbliżej mieszkańców w regionach, każdego dnia dając bezpośredni przykład dobrego rządzenia.

CO RZĄD ZROBIŁ, ABY USPRAWNIĆ ADMINISTRACJĘ

LEPSZE WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW UNIJNYCH – Dzięki dynamicznym działaniom rządu w ciągu 2 lat udało się zdecydowanie przyspieszyć realizację programów finansowanych ze środków unijnych. Po wyborach parlamentarnych Ministerstwo Rozwoju przeprowadziło analizę stanu wdrażania funduszy unijnych na lata 2014 - 2020. Przeprowadzony audyt wykazał, że w porównaniu do innych państw opóźnienia sięgały nawet roku. Niektóre wskaźniki wykorzystania funduszy były bliskie zeru.

W czerwcu 2016 r. Rada Ministrów przyjęła „Plan działań na rzecz zwiększenia efektywności i przyspieszenia realizacji programów w ramach umowy partnerstwa”, który przyniósł zdecydowaną poprawę.

Łącznie, w ramach obecnej perspektywy budżetowej, podpisano już ponad 25 tys. umów na dofinansowanie projektów z pieniędzy UE o wartości ponad 225,5 mld zł.

Dodatkowo, dzięki energicznym działaniom byłego Ministra Rozwoju Mateusza Morawieckiego udało się zagospodarować 9 mld euro pochodzących z poprzedniej perspektywy budżetowej na lata 2009-2013.

Polska z powodzeniem zakończyła także negocjacje w sprawie funduszy norweskich. Dzięki temu nasz kraj otrzyma 810 mln euro, które zostaną przeznaczone m.in. na ochronę środowiska i rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Niestety, znacznie wolniej niż programy krajowe realizowane były programy regionalne, za które odpowiadają samorządy wojewódzkie. Szacuje się (stan na luty 2018 r.), że zwrotem do UE zagrożona jest kwota ok. 1 mld 200 mln euro z programów regionalnych.

PAKIET DLA ŚREDNICH MIAST – Na 255 polskich miast posiadających status średnich, aż 122 ośrodki według analiz przeprowadzonych przez PAN, są zagrożone utratą funkcji społeczno-gospodarczych. Ponad 2 mld zł przeznaczone na wsparcie w ramach programu, zostaną przekazane na cele związane z inwestycjami publicznymi, wspieranie efektywności energetycznej, czy też tworzenie warunków dla inwestycji prywatnych. „Pakiet dla Miast Średnich” jest krokiem milowym na rzecz wyrównywania szans rozwojowych wszystkich obszarów kraju.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Pod względem wartości wniosków dofinansowania w ramach RPO, woj. lubelskie zajmuje 12 miejsce. Wkład UE w złożonych wnioskach o dofinansowanie wynosi 7,1 mld zł, co stanowi 77,2% alokacji. Wśród 3,6 tys. złożonych wniosków o dofinansowanie 23% (na kwotę 1 mld zł) zostało odrzuconych z powodu uzyskania negatywnego wyniku oceny merytorycznej. 58% wniosków na kwotę 4,9 mld zł zostało zatwierdzonych do dofinansowania, natomiast 10% wniosków na kwotę 0,5 mld zł pozostaje w trakcie

oceny. W kwestii umów woj. lubelskie zajmuje **7 miejsce** – podpisanych zostało 1,8 tys. umów na kwotę dofinansowania UE 4,6 mld zł, co stanowi 49,5% alokacji, podczas gdy średnie wykorzystanie alokacji w podpisanych w RPO umowach jest na poziomie 48,4%.

W województwie lubelskim „Pakiem dla Miast Średnich” objęto miasta: Hrubieszów, Tomaszów Lubelski, Krasnystaw, Radzyń Podlaski, Łęczna, Kraśnik, Chełm, Zamość, Biłgoraj, Biała Podlaska, Puławy, Łuków, Lubartów, Świdnik.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA POPRAWIENIA JAKOŚCI ADMINISTRACJI

- Sprawność administracji będzie na bieżąco monitorowana.
- Na bieżąco będziemy sprawdzać poziom satysfakcji osób korzystających z usług administracji publicznej.
- Zapewnimy transparentność posiedzeń wszelkich organów władz wybieranych przez Obywateli; posiedzenia rad gmin, powiatów oraz Sejmiku, a także zarządów powiatowych i wojewódzkich będą na bieżąco transmitowane i dokumentowane w sposób powszechnie i łatwo dostępny.
- Rozszerzymy dostępność sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej dla jak największej liczby mieszkańców regionu. Wykorzystamy w tym celu wszelkie możliwe źródła finansowania, począwszy od środków z UE.
- Zapewnimy przyśpieszenie wydatkowania unijnych środków w ramach programów regionalnych.

